

1.1 Styrelsens ansvar av Hans Undin

I Aktiebolagslagen stadgas att styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltning. Finnes verkställande direktör skall denne handha den löpande förvaltningen enligt riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar. Styrelsen skall vidare enligt samma bestämmelse tillse att organisationen av bokföring och medelsförvaltning även innefattar tillfredsställande kontroll. Verkställande direktör skall sörja för att bokföring sker enligt lag samt att medelsförvaltning ombesörjes på ett betryggande sätt.

Dessa bestämmelser är grundläggande för att klargöra styrelsens juridiska ansvar liksom de också är av betydelse för gränsdragningen mellan styrelse och verkställande direktör funktionellt och ansvarsmässigt. De markerar och betonas ytterligare i propositionen till ny ABL som söker klargöra ansvarsfördelningen i styrelsen och mellan styrelse och VD. Styrelsens juridiska ansvar har tre dimensioner:

- ansvar mot bolaget och dess ägare
- ansvar mot tredje man
- ansvar för att lagar och förordningar efterlevs.

1. Ansvar mot bolaget

Styrelsens ansvar mot bolaget berör huvudsakligen skydd för aktieägarna mot ekonomisk skada. Styrelsen har ett skadeståndsansvar, som innebär att den blir skadeståndsskyldig gentemot bolaget och dess ägare, om den uppsåtligt eller av oaktsamhet missköter bolaget och därigenom vållar skada. (ABL 1.5 kap.§1). Styrelsens ställning i förhållande till bolaget kan närmast karaktäriseras som ett sysslomannaskap, där ägarna är uppdragsgivare, som vid bolagsstämma uppdrar åt styrelsen som uppdragstagare (syssloman) att ombesörja och ansvara för bolagets förvaltning.

Styrelsen blir således i princip skadeståndsskyldig, om den uppsåtligt eller av oaktsamhet vållar skada. Brottsligt förfarande behöver således inte föreligga, men är naturligtvis en försvärande omständighet. Det mest uppmärksammade fallet under senare tid i Sverige är Fermenta, där huvudägaren och styrelseledamoten Refaat El-Sayed åtalades för brottsligt förfarande, medan i civilmål vissa andra styrelseledamöter och huvudägaren stämdes av bolagets nya ägare på jättelika skadeståndsbelopp (450 Mkr) och solidarisk betalningsskyldighet.

Stockholms Tingsrätt dömde i juli 1989 Refaat El-Sayed till fem års fängelse för bl a grovt svindleri och grov oredlighet mot borgenär. Domen överklagades till Hovrätten, som 1990 fastställde brottsrubriceringen men skärpte straffet till sex års fängelse. Domen är unik såtillvida att det är första gången någon dömts för grovre svindleri och insiderbrott samtidigt liksom det långa straffet för denna typ av brott. Refaat El-Sayed har 1993 avtjänat sitt straff efter avskrivning av halva strafftiden. Även ett civilmål följde där den nya Fermentastyrelsen krävde tre styrelseledamöter i gamla Fermenta, samt jämväl Refaat El-Sayed på skadestånd i 300-400 miljonerklassen för vårdslöshet och oaktsamhet i styrelsearbetet. I en mycket uppmärksammad dom i mars 1991 fällde domstolen endast Refaat El-Sayed för vårdslöshet och oaktsamhet i vissa affärstransaktioner som skadat Fermenta till ett skadestånd motsvarande 270 miljoner kronor. Däremot friades i princip övriga styrelseledamöter från ansvar, eftersom de ansågs icke ha varit så oaktsamma i sin hantering av aktuella affärstransaktioner att de borde dömas till ansvar. De dömdes dock ansvariga till sk börsvite om tillhopa ca 275.000 kronor för oaktsamhet vid hanterandet av en bokslutskommuniké.

Det går inte att undgå den bedömningen att Refaat El-Sayeds grova brottslighet i brottmålet legat honom till last i civilmålet. Lärdomarna av Fermentaaffären är att den och dess domar har påverkat ansvarsfördelningen styrelse-verkställande direktör, styrelsens roll som kontrollorgan av VD, revisorernas kontrolluppgifter, styrelsens rapporterings- och informationsansvar och därigenom också förslaget till ny Aktiebolagslag.

Förvaltning

Styrelsen svarar för förvaltningen av bolaget. Styrelsen är skyldig tillse att VD sörjer för en tillfredsställande organisation av bolagets verksamhet. Styrelsen ansvarar också för att VD fullgör sina åligganden vad gäller den löpande förvaltningen. Styrelsen tillsätter och avsätter VD. Följaktligen är styrelsen ansvarig för att VD fullgör sin funktion. Gör han eller hon inte det, bör styrelsen pröva om vederbörande skall ha kvar sin befattning. Styrelsen bör också uppdraga riktlinjer för hur långt VDs funktion sträcker sig och i vilka viktigare övergripande frågor styrelsen bör fatta beslut, en gränsdragning mellan VDs löpande förvaltning och styrelsens övergripande förvaltningsansvar är nödvändig för ansvarsfördelningen.

Propositionen till ny ABL uppmärksammar särskilt detta och fastslår att styrelsen skall utforma en Arbetsordning som i detalj klargör arbets- och ansvarsfördelning inom styrelsen och mellan styrelsen och VD. Arbetsordningen skall också ange frekvens av styrelsesammanträden, när och hur suppleanter skall delta m m. Arbetsordning skall gås igenom årligen och eventuella förändringar vidtas. Vidare skall styrelsen tillse att

utarbete en instruktion för VD och eventuell annan ledningspersonal liksom också för Arbetsutskott om sådant finnes. Styrelsen skall vidare fastlägga regler för hur rapporteringen skall tillgå liksom för hur redovisningen skall komma styrelsen tillhanda samt hur kontroll av bokföring skall utformas.

Styrelsen har skyldighet att hålla sig tillfredsställande underrättad om bolagets verksamhet genom fortlöpande information. Styrelsen bör därför tillskapa sådana rutiner att tillräcklig information tillföres styrelsen, exempelvis genom periodiska ekonomiska rapporter samt information om viktigare avtal och affärsuppgörelser, personaländringar och andra viktiga händelser i bolaget. Eftersom styrelsen har det övergripande ansvaret för att bolagets bokföring och medelsförvaltning innefattar en tillfredsställande kontroll, bör styrelsen därför hålla kontakt med bolagets ekonomiansvarige samt bolagets revisorer, som är ett kontrollorgan för bolaget.

Samspelet mellan styrelse och revisor belyses särskilt i propositionen till ny ABL, då revisorn ålägges en särskild roll vid upptäckt av oegentligheter i bokföring och redovisning. Mera därom senare.

Ordföranderollen

Ordföranden i styrelsen är naturligtvis den som leder och samordnar styrelsens arbete. Propositionen till nya ABL betonar mycket klart att därigenom får ordföranden ett särskilt ansvar att tillse att organisation och redovisning är utan brister. Han åläggs också ett särskilt kontrollansvar inte enbart gentemot VD utan också rent allmänt för bolaget. Ordförandens roll blir tydligare, mer preciserad och samtidigt mer ansvarsfull. Ordföranden skall tillse att instruktion för VD och andra organ upprättas och att Arbetsordning är uppdaterad.

Informationskrav

Märk väl att styrelsen aktivt skall verka för att få information. Om informationen om bolagets verksamhet är bristfällig eller kommer för sällan, är det styrelsens skyldighet att ingripa för att få en riktig och aktuell bild av bolagets situation. Styrelsen kan inte frita sig från ansvar om den inte varit tillräckligt aktiv för att se till att organisation och information är tillfyllest. Mot bolagets ägare har styrelsen också en informationsplikt rörande bolagets verksamhet och ekonomi, i synnerhet om större förändringar har skett eller är förestående. Brister styrelsen i den delen av informationsplikten, kan man riskera skadeståndsansvar, om avsaknaden av information för ägarna har medfört skada och orsakssammanhang finnes. I fallet Parcon ifrågasattes om styrelsen varit tillräckligt aktiv i detta avseende. Styrelsen ansågs icke vara ansvarig för att ha inhämtat för lite information. Den information styrelsen fick från företagsledningen visade sig direkt felaktig, varför styrelsen grundade sina beslut på felaktigt beslutsunderlag. Däremot ansågs styrelsen ha brustit i att inte tillräckligt snabbt ha informerat aktieägarna om förändringar. Bristen härvidlag ansågs dock inte så allvarlig att skadeståndsansvar kunde göras gällande.

Hur som helst visar också fallet Parcon att kravet på styrelsen att vara aktiv i sin förvaltning framstår som mer och mer uttalat samt att en styrelse, som är inaktiv i sin förvaltning och undviker att kontrollera att organisation och ekonomi i bolaget är OK, riskerar att ägarna vägrar att bevilja ansvarsfrihet och kräver skadestånd av styrelsen, om dess agerande eller icke agerande har lett till att ägarna lidit ekonomisk skada.

Beviljande av ansvarsfrihet

Av särskild betydelse för styrelsens ansvar är reglerna om beviljande av ansvarsfrihet. När bolagsstämman beviljar styrelsen ansvarsfrihet innebär detta att man godkänner styrelsens förvaltning under verksamhetsåret. Indirekt betyder det också, att bolaget avstår från att rikta skadeståndsanspråk mot styrelsen. Formellt har man dock kvar denna möjlighet genom att inom ett år från det att redovisningshandlingar och förvaltningsberättelse framlades för bolagsstämman väcka sådan talan. Skadeståndstalan kan dock föras senare, om brottslig handling förekommit. Likaså kan skadeståndstalan föras senare, om det framkommer att styrelse och VD i årsredovisningen och revisorerna i revisionsberättelsen lämnat oriktiga och ofullständiga uppgifter, som visat sig leda till ekonomisk skada för aktieägarna.

I finans- och bankkrisens spår har under 1993 ansvarsfrihetsfrågorna för styrelser i bank- och försäkringsbolag fokuserats. I Gotabanken har staten efter att ha lämnat statliga garantier och därmed övertagit ägandet av banken beslutat att ej bevilja ansvarsfrihet för den gamla ägarens styrelse.

Svenska Kredit AB, ett av Skandia och Trygg-Hansa ägt kreditförsäkringsbolag försattes i konkurs hösten 1992. Röster höjdes för att ej bevilja Svenska Kredits styrelse ansvarsfrihet och att eventuellt rikta skadeståndsanspråk mot dess styrelse. Så blev dock aldrig fallet. Konkursen är fortfarande 1998 ej färdigutredd pga återförsäkrarnas motkrav.

Kollektivt och individuellt ansvar

Ansvarsfrihet beviljas i regel styrelsen som sådan, alltså styrelsen som kollektiv. Någon gång har det förekommit att bolagsstämman beviljat vissa styrelseledamöter ansvarsfrihet medan andra styrelseledamöter ej beviljats ansvarsfrihet. I den nyligen (årsskiftet 97/98) uppmärksammade Trustorhärvan, där nya utländska ägare köpte en kontrollaktiepost i företaget Trustor, betalade genom att ta ur företagets egen kassa och tömde bolaget på 450 miljoner kronor, som fördes ut ur landet och placerades i utländska bankkonton, har revisorerna gett styrelsen anmärkning för orent bokslut och riktat allvarliga anmärkningar mot styrelsens skötsel av företaget. Revisorerna avstyrkte ansvarsfrihet för de utländska styrelserepresentanterna men gav VD ansvarsfrihet och för en annan ledamot ville man varken till- eller avstyrka ansvarsfrihet.

Bolagsstämman den 12 mars 1998 vägrade ansvarsfrihet för samtliga i styrelsen utom för en ledamot.

Skadeståndsanspråk

En helt annan sak är att skadeståndsanspråk kan ställas av såväl aktieägare/huvudman mot enskild styrelseledamot som av tredje man mot en eller flera av styrelsens ledamöter. Detta gäller naturligtvis särskilt och i hög grad ordföranden, om man genom oaktsamhet eller vårdslöshet fattat beslut som orsakat tredje mannen eller huvudmannen ekonomisk skada. I civilmålet Fermenta t ex stämdes enbart vissa av styrelsens ledamöter på skadestånd. Vanligtvis är dock styrelsens ansvar kollektivt i vad avser förvaltningsåtgärder. I vissa fall vid ekonomisk skada som följd av styrelsens agerande eller icke agerande kan enskild styrelseledamot ställas till särskilt ansvar. Reglerna om skadeståndsansvar i nuvarande ABL föreslås bli oförändrade i proposition till ny ABL men med de nya kraven på Arbetsordning och Instruktion kommer det att bli enklare att härleda var ansvar skall utkrävas.

Likvidation och obestånd

Särskilda regler gäller när ett företag kommer i ekonomiska svårigheter eller i ekonomiskt obestånd. I sådana situationer kan styrelsens handlande orsaka betydande ekonomiska konsekvenser, om reglerna ej iakttas.

ABL 1.3:2 innehåller regler om tvångslikvidation, vilka innebär att det åligger styrelse att omedelbart upprätta särskild s k kontrollbalansräkning, då det finns skäl anta att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade kapitalet. Om styrelsen underlåter detta och bolaget fortsätter sin drift, inträder personligt ansvar för styrelseledamot, som medverkat i beslut att fortsätta rörelsen, för därefter uppkommande skulder. I en dylik situation föreskriver även Brottsbalken 11:3 att den som, när ett bolag är på obestånd, fortsätter rörelse "under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen", kan bli fälld för brottsligt förfarande.

Detta innebär också att styrelse måste fatta beslut om betalningsinställelse, när obestånd som ej är av tillfällig natur föreligger. Såväl skadeståndsansvar som straffrättsligt ansvar kan således bli följden för styrelsen, om den inte är tillräckligt uppmärksam och iakttar de regler som gäller i en situation då bolaget är nära obestånd eller ekonomisk kris. År 1985 dömde Göta Hovrätt en styrelseledamot till skadestånd om 700.000 kronor för Underlåtelse att upprätta kontrollbalansräkning.

2. Ansvar mot tredje man

Styrelsens ansvar mot tredje man finns beskrivet i ABL 15 kap §1, där det sägs att om styrelseledamot eller VD genom överträdelse av ABL eller bolagsordning uppsåt! i gen eller av vårdslöshet har tillskyndat — inte bara aktieägare — utan också borgenär eller annan tredje man skada, skall han utge ersättning till denne för skadan.

Med tredje man avses exempelvis fordringsägare (borgenär), avtalspart, leverantör, kund, samhälle, myndighet. För skadeståndsansvar krävs således uppsåt eller vårdslöshet. Orsakssammanhang skall också föreligga mellan den skadegörande handlingen, ex godkännande av obehörig utbetalning, och den aktuella skadan, exvis att borgenär vid bolagets konkurs ej får betalt för sin fordran.

Förvaltaren i konkursbo, då bolag försatts i konkurs, kan anställa skadeståndstalan mot ansvariga styrelseledamöter och VD. Sådan talan kan väckas inom tre år från utgången av det räkenskapsår då den skadevällande handlingen vidtogs, om inte talan grundas på brottslig handling, i vilket fall preskriptionstiden förlängs allt efter den brottsliga handlingens art.

Brottslighet

Tredje man kan utkräva skadestånd av styrelse, som begått brottsligt förfarande i sin förvaltning. Av de brottstyper som kommer i fråga märks särskilt de s k gäldenärsbrotten:

Oredlighet mot borgenär innebär att gäldenären (bolagets styrelse eller VD) förstör eller avhänder sig egendom av betydelse och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar redan påbörjat obestånd.

Vårdslöshet mot borgenär kan ifrågakomma om styrelsen beslutar fortsätta rörelse på obestånd under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen. I denna situation kan som tidigare angetts även skadeståndstalan väckas.

Bedrägeriansvar kan drabba styrelse eller VD som genom oriktig eller vilseledande presentation av bolagets ställning föranleder exempelvis utomstående att lämna kredit eller ingå andra förbindelser med bolaget, som de eljest inte skulle ha gjort.

Svindleri anses föreligga när man offentliggör eller eljest bland allmänheten sprider vilseledande uppgift för att t ex påverka priset på en vara, påverka värdet av värdepapper, aktier eller annan egendom. Svindleri anses också föreligga när den som på grund av sin ställning i företaget och som äger särskild kännedom om företaget, uppsåtligt eller av grov oaktsamhet offentliggör eller eljest bland allmänhet eller företagsintressenter sprider vilseledande uppgift ägnad att påverka bedömningen av företaget i ekonomiskt hänseende och därigenom vållar skada. Svindlerirubriceringen uppstod efter Kreugerkraschen på 30-talet men har fått en alldeles färsk efterföljare i bottenmålet kring Fermenta, där en av åklagarnas brottsrubriceringar mot

huvudägaren var just svindleri.

Styrelse och VD, som upptar tillgångar i redovisningshandlingar till klart oriktiga belopp och därvid förfar uppsåtliga eller av oaktsamhet, kan dömas för *bokföringsbrott*.

Vid alla här angivna fall blir följden att borgenär eller annan tredje man kan rikta skadeståndstalan mot styrelsen i civilmål. Styrelsens ansvar blir således såväl straffrättsligt som civilrättsligt.

Försäkrings AB Njord försattes i september 1991 i konkurs på grund av att bolaget ej kunnat infria ställda kreditgarantiförsäkringar. Vissa delar av företagsledning och styrelse åtalades 1993 för brottsligt förfarande genom att de känt till de bristande kreditförsäkringsåtagandena utan att återförsäkra dessa och genom att de brustit i sin informationsplikt härom.

I målet som gick till hovrätten friades samtliga åtalade.

Revisorn i ny svår roll

Revisor är naturligtvis skyldig att anmäla till styrelsen om han upptäcker brister och allvarliga fel i redovisning och förvaltning. Enligt propositionen till ny ABL skall revisorn vid upptäckt av brottslig handling, exempelvis mutbrott, bestickning, gäldenärsbrott eller skatte- och bokföringsbrott rapportera skyndsamt sina iakttagelser till styrelse och VD. Om styrelsen själv inte vidtar åtgärder inom 14 dagar, är revisorn skyldig att avgå och anmäla sin avgång till styrelse, PRV och åklagare med angivande av skälen för avgång. Hur åklagarsidan genom Ekobrottsmyndigheten skall ha tillräckliga resurser för insatser återstår att se. Under aktiebolagskommitténs arbete fanns från början tankar på att ålägga revisorn en omedelbar anmälskyldighet till åklagare. Efter befogade invändningar häremot från revisorshåll, fastnade man efter fransk förebild för ovan beskrivna tvåstegsmodell, som ger styrelsen själv chansen att vidta åtgärder. - Onekligen en ny svår roll för revisorn men det hela visar med tydlighet hur viktigt ett bra samspel mellan styrelse och revisor är, samt att revisor årligen bör närvara vid något styrelsemöte för genomgång och kontroll.

3. Ansvar för att lagar och förordningar efterlevs

Styrelsen har också ett ansvar för att lagar och förordningar efterlevs. Naturligtvis är det primärt VD som har detta ansvar för bolaget, men styrelsen har ett övergripande ansvar för att lagarna följes. Som exempel på viktigare lagar och förordningar i detta sammanhang kan nämnas:

- Medbestämmandelagen
- Lagen om anställningsskydd
- Miljölagstiftningen
- Skattelagstiftningen
- Sekretesslagstiftningen
- Arbetsrättslagstiftningen

Naturligtvis bör styrelsen vara väl informerad om hur medbestämmandet för de anställda är ordnat och efterlevs i bolaget. Styrelsen och VD har ansvar för att lagen om medbestämmande följes, liksom de regler som gäller enligt kollektivavtal och tjänsteavtal.

1982 års lag om anställningsskydd gäller i princip alla arbetstagare och dess regler är underkastade domstols prövning. Styrelsen och VD skall iaktta att lagens regler efterlevs.

Miljölagstiftningen får en växande betydelse, inte minst för företagen. Företagsledning och styrelse måste därför, särskilt i företag med miljöpåverkande verksamhet, vara väl insatta i lagstiftningens krav. Miljöfrågorna har under senare tid fått alltmer uppmärksamhet hos den allmänna opinionen och i media. Kravet på styrelsen att ansvara för miljölagstiftningens konsekvenser inom företaget har därför ökat. I flera kända fall under senare tid har såväl straffansvar - i regel böter, men i vissa fall också fängelsestraff - utmätts mot styrelseledamot och VD, som skadeståndsansvar förelegat för styrelse och VD.

Vad gäller skattelagstiftningen kan särskilt omnämnas taxeringslag, uppbördslag, lag om mervärdeskatt och kommunalskattelagen. Särskilt bör uppmärksammas att även styrelsen har ansvar för att avdrag görs för preliminär skatt enligt lag. Styrelseledamot kan bli personligen ansvarig enligt lag, om skatter, moms och sociala avgifter ej inbetalas av företaget och styrelseledamoten ej varit tillräckligt aktsam i kontrollen att så skett.

Enligt ABLs skadeståndsbestämmelser kan skadeståndsansvar åläggas styrelseledamot och VD, som uppsåtliga eller av oaktsamhet skadar bolaget genom brott mot sekretessbestämmelser, t ex genom att röja företagshemligheter. I lagen om illojal konkurrens stadgas straff för yppande av yrkeshemligheter m m. Sekretessbestämmelser finns också i kollektivavtal och tjänstemannaavtal. Enligt medbestämmandelagen finns regler om tystnadsplikt. Brott mot tystnadsplikt kan medföra skadeståndsansvar.

4. Styrelseförsäkring

Sedan 1960-talet har i USA styrelseledamöter och VD kunnat skaffa sig försäkringsskydd mot de skadeståndskrav de kan drabbas av. I Sverige har under senaste år skett en utveckling mot ett stigande antal tecknade styrelseförsäkringar. Efter ändringarna i nya ABL torde styrelseförsäkring få en ny marknad.

Försäkringen tecknas av företaget med styrelseledamöter och VD som de försäkrade. Premien har stor spridning på grund av olika självrisikbelopp och differentierade ansvarsbelopp. I börsföretag är premiebelopp på 150.000-1 Mkr ganska vanliga. Premien är avdragsgill för företaget. Ansvarsbeloppen är begränsade till visst belopp för de skador, som inträffar under ett år. Undantag görs för skada genom ärekränkning, förtal, muta, bestickning. Undantag görs även för bedrägeri.

Styrelseförsäkringen syftar till att hålla bolagets ägare och tredje man skadelösa och den eventuellt vållande styrelseledamoten eller VD fri från ekonomisk ruin eller bankrutt.

Det är dock att observera att styrelseförsäkring inte tar bort något av styrelsens eller VDs ansvar utan enbart löser ansvarets ekonomiska konsekvenser, helt eller delvis.

5. Styrelsens ansvar i sammanfattning

Här beskrivna avsnitt av ansvarsfrågorna visar att de formella kraven på styrelsen är mycket höga. Styrelseledamöter måste vara väl insatta i lagstiftning och ekonomi och de krav som ställs mot bolaget av dess ägare, samhället, tredje man och övriga intressenter. Försummelser och oaktsamhet kan leda till skadeståndsansvar och i särskilda fall till straffansvar. Allt detta styrker att styrelseledamöter måste vara aktiva och utöva sin styrelseroll så, att man inte riskerar företagets, dess ägares, eller tredje mans ekonomiska säkerhet. Styrelsen måste tillse att samspelet mellan företagsledning och styrelse flyter väl, att organisation, ekonomi och kontroll utövas på ett bra och smidigt sätt. Arbetsordning och Instruktion skall upprättas.

Tidigare har sagts att styrelsen bör ha god kontakt med företagets revisorer. Visserligen är revisorerna ett eget kontrollorgan och har att bli kontrollera styrelsens agerande. Detta hindrar dock inte att styrelsen håller en god kontakt med revisorerna för att informera sig i företagets ekonomiska situation och förvaltning.

Styrelsen är skyldig att omedelbart vidta åtgärder om något håller på att gå snett eller om allvarigare händelse inträffar som äventyrar företagets ekonomi eller dess ställning över huvud taget. Styrelseledamoten måste klart och tydligt reservera sig mot fattade beslut, om han anser att företagets bästa eller lagstiftningens krav inte efterlevs. Endast om reservation tydligt angetts i protokoll eller annan handling kan enskild styrelseledamot bli friad från eventuellt skadeståndsansvar och/eller brottsligt ansvar.

Om styrelseledamoten inte får gehör för sina ståndpunkter eller reservationer och detta upprepas vid flera tillfällen, bör han överväga att ställa sin plats till förfogande och avgå. Likaså är fallet om styrelseledamoten inte delar de grundvärderingar om affärsidéer, planer, budgets, personalpolitik och affärsmoral, som kommer till uttryck i styrelsens handlande. Det krävs ibland också moraliskt mod att lämna en styrelse, men hellre det än att sitta kvar och delta i ett styrelsearbete, som man inte gillar eller förstår.

En passiv styrelseledamot kan inte skylla sitt bristande ansvar på att han alltför mycket litat på VD eller ordförande, om han inte själv gjort något för att kontrollera uppgifter och fakta. Han kan inte heller skylla på att han ej haft tillräcklig tid eller kompetens för aktuell viktig frågeställning. Kraven på styrelsen och dess ansvar är höga och måste så vara, eftersom styrelsen står för det yttersta ansvarstagandet för bolaget. Bolagsstämma, anställda, borgenärer, samhället och andra intressenter måste kunna lita på att styrelsen sköter sin uppgift och sitt syssломannaskap på ett professionellt och ansvars-kännande sätt.

För den som har intresse av hur Arbetsordning och Instruktion för styrelse kan se ut enligt nya ABL:s krav hänvisas till Styrelsekollegiets Småskrift nr 2 "Styrelsearbete i kompetensstyrelser" samt till proposition 97/98:99, "Aktiebolagets organisation".

Reglerna om skadeståndsansvar för styrelse och VD föreslås bli oförändrade i nya ABL.

6. Utdrag ur regeringens proposition 1997/98:99

"Aktiebolagets organisation" Här följer ett urval av de avsnitt som är viktiga för styrelsens ansvar.

5.1 I vilken utsträckning skall det finnas styrelse och verkställande direktör?

Regeringens förslag: Ett publikt aktiebolag skall ha en tudelad ledningsorganisation med en styrelse och en

verkställande direktör. Ett privat aktiebolag skall ha en styrelse men behöver inte ha någon verkställande direktör.

5.2.1 Styrelsens uppgifter och ansvarsområden

Regeringens förslag: Ansvarsfördelningen i bolaget förtydligas genom preciseringar i lagens bestämmelser om styrelsens uppgifter och ansvar.

Bland annat klargörs att styrelsen är skyldig att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation. För att styrelsen skall kunna fullgöra denna skyldighet åläggs den att bygga upp ett rapporteringssystem. Ett sådant system skall dock inte vara obligatoriskt, om det med hänsyn till bolagets begränsade storlek och verksamhet skulle sakna betydelse. Styrelsen åläggs vidare att upprätta skriftliga instruktioner för verkställande direktören och de andra organ som styrelsen inrättar.

5.2.2 Styrelsen skall upprätta en arbetsordning

Regeringens förslag: Varje styrelse som har mer än en ledamot skall årligen fastställa en arbetsordning för sitt arbete. Arbetsordningen skall bl a innehålla bestämmelser om förekommande arbetsfördelning mellan styrelsens ledamöter.

5.2.3 Antal styrelseledamöter

Regeringens förslag: Styrelsen i ett publikt aktiebolag skall bestå av minst tre ledamöter. Styrelsen i ett privat aktiebolag skall kunna bestå av en eller två ledamöter, om minst en suppleant utses.

5.2.7 Styrelsens ordförande

Regeringens förslag: I lagen tas det in en bestämmelse som ålägger styrelsens ordförande att leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör sina uppgifter.

6.11.1 Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Regeringens förslag: Styrelsen och den verkställande direktören skall lämna stämman upplysningar om dels förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende på dagordningen, dels förhållanden som kan inverka på bedömningen av bolagets ekonomiska situation. I publika aktiebolag skall dock upplysningar av det senare slaget behöva lämnas endast på den stämma där årsredovisningen behandlas.

7.6.3 Vilka åtgärder skall revisorn vidta?

Regeringens förslag: När revisorn finner att en styrelseledamot eller den verkställande direktören kan misstänkas för sådant brott som tidigare har angetts, skall styrelsen underrättas om misstanken.

Senast två veckor efter underrättelsen skall revisorn avgå. Samtidigt skall han underrätta åklagaren om misstanken jämte grunden för denna. Revisorn behöver dock inte avgå eller lämna underrättelse till åklagaren, om de skadliga verkningarna av brottet har avhjälpits, om brottsmisstanken på annat sätt har blivit föremål för anmälan till polis eller åklagare eller om det misstänkta brottet framstår som obetydligt.

Revisorns avgång och anmälan till åklagare behöver inte föregås av någon underrättelse till styrelsen, om det kan antas att styrelsen inte skulle vidta några skadeförebyggande åtgärder i anledning av underrättelsen eller om en underrättelse av annat skäl framstår som meningslös eller stridande mot syftet med revisionen.

10.1.1 Ansvar mot bolaget

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om styrelseledamöternas och den verkställande direktörens skadeståndsansvar mot bolaget bör inte ändras.

10.1.2 Ansvar mot annan än bolaget

Regeringens bedömning: Omfattningen av styrelseledamöternas och den verkställande direktörens skadeståndsansvar mot tredje man bör vara densamma som i dag.